

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros Decretalium, Tomus ...

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Articulus I. Quid, & quotuplex sit Arbiter?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

QUÆSTIO XLIII.

IN TIT. XLIII. ET ULTIMUM, DE ARBITRIS.

2742. **U**T lites, & controversiæ minori sumptu, & strepitu, privatim componantur, adhiberi solent Arbitri, sive antelitis ingressum, sive etiam postea. Et ideo Haunoldus *tom. 5. de Jure tr. 1. c. 3.* agens de Arbitris, quæstionem proponit sub titulo *de arbitraria jurisdictione*, seu potestate Arbitrorum; quibus positus:

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Arbiter?

2743. **R**esp. *Arbitrum*, propriè dictum, esse, qui *constituitur*, ut circa controversiam aliquam, suum arbitrium, seu iudicium proferat, cui partes stare debent. Ex his alii sunt *Arbitri juris*, sive *necessarii*; qui ex præscripto legis constitui debent; alii autem, constituuntur partium consensu, vocanturque *Arbitri voluntarij*, seu *compromissarij*, scilicet sponte, & nullo jure jubente, ex libero partium consensu, & compromissio constituti.

Arbitri voluntarij alij sunt, in quos compromissum est, ut procedant, & pronuntient *servato juris ordine*; alij, ut *omisso juris ordine* solum procedant, & pronuntient, prout ipsis æquum, & bonum videbitur, & hi vocantur *arbitratores*, ac eorum pronuntiatio *arbitramentum*. Potest autem hoc dupliciter fieri, *cum pacto* obligatorio ad acquiescendum electi pronuntiato; vel, *sine tali pacto*; & hoc secundo modo constitutus sponte à partibus, *Arbitrator* dicitur; aliter autem *Arbiter compromissarius*. Sic Haunold. *tom. 5. tr. 1. à n. 150.* ubi ait, sententiam Arbitri voluntarij, electi cum tali pacto vocari *laudum*. Hi tamen *Arbitratores* differunt ab illis, qui *Mediatores*, vel *amicabiles compositores* dicuntur. Nam isti non obligantur ex pacto, ad dandum pronuntiatum; sed possunt ad libitum recedere; secus illi; sic Haunold. *n. 153.*

2744. Præterea not. inter Arbitros *necessarios*, & *voluntarios* plures differentias esse 1.

quia Arbitri juris sunt *veri Judices*, & habent jurisdictionem à lege ipsis datam; non autem *voluntarij*; gloss. *in c. suspicionis 39. v. ad quos omnia*, de offic. delegat. c. *ab Arbitris 11. eod. in 6.* Deinde, quia Arbitri juris compelli possunt ad hoc in unum suscipiendum; c. *cum speciali*, de appellat. Arbitri autem *compromissarij* liberè suscipiunt, aut respuunt compromissum; quamvis, ubi vel interveniente stipulatione secundum jus civile; vel pacto etiam nudo juxta Jus Canonicum, & in foro conscientiæ, compromissum acceptarunt, arbitrium dicere coguntur per *L. 3. §. 1. ff. de Receptis arbitris*.

Tertio, *Arbitri juris* habent veram jurisdictionem, ex lege ipsis competentem; consequenter agere possunt omnia, ut *veri Judices*, quæ ad causæ definitionem necessaria sunt; sic gloss. *in cit. c. suspicionis. v. ad quos omnia*; & ideo etiam ipsorum arbitrium, seu pronuntiatio habet rationem *veræ sententiæ*, ut rectè notat Petyra *in Elucidat. n. 1258. in fine. Vera enim sententia* solum proferri potest ab habente veram, & legitimam jurisdictionem; quæ catent arbitri compromissarij; Layman *in Rubric. Tit. de Arbitris num. 4.* Ex hoc sequitur, quod tota potestas Arbitri *compromissarij* (cum in eum non descendat à lege) à solis partibus, in ipsum compromittentibus, derivetur; consequenter de nulla re statuere possit, nisi de qua compromissum, & quatenus compromissum est, *L. non distinguemus 32. §. de offic. ff. de Recept. Arbitris*.

Quarto, ab *Arbitro juris* appellari potest ad eum, qui eum dedit, vel à partibus eligi jussit, c. *ab Arbitris*, de offic. deleg. *unct. gl. fin.* non autem à *voluntarijs*; *L. 1. C. h. t. L. 32. ff. eod. v. Haunold. cit. n. 129.* potest tamen Judicis officium implorari, ac postulari, etiam post arbitrium voluntarium; præsertim, si *laudum* Arbitri voluntarij claram injustitiam contineat, ut notat Pirhing *hic n. 5.*

Not. 2. etiam Arbitrum *compromissarium*

2745.

2746.

2747.

rium in multis differre à *Judice*. Nam *Judex* etiam *invitus*, dari potest; ille autem *Arbiter* tantum volens; *L. 3. §. 1. ff. h. t.* Secundò, reconventio non habet locum coram illo *Arbitro*; secus, coram *Judice ordinario*; *c. 6. h. t.* Tertio à *sententia* *Judicis* seu *Arbitro juris*, potest appellari; non autem, ab *Arbitro compromissario*, *L. 1. C. h. t.* quarto, coram *Arbitro* non inducitur *litis pendentia*, sicut coram *Judice*; *Gail. l. 1. observ. 14. n. 3.* quinto iste *Arbiter* non potest mutare *sententiam* *invalidam*, quam tulit, *L. 19. cum seq. ff. h. t.* at *Judex ordinarius* potest, *L. si Praeses C. quomodo, & quando Judex.* Sextò, *Arbiter* *laudum suum* exequi non potest; *L. penult. C. h. t.*

2748.

Septimò, *Procurator*, *litigans* coram *Arbitro*, non *satisdat* de *rato*; *L. 32. ff. h. t.* Octavò, *Arbiter* non potest punire *contumaces*, nec *testes cogere*; *L. 2. §. fin. ff. de Judic.* Nonò, *laudum Arbitri* *condemnatum* non *infamat*; *L. 13. ff. de his qui not. infam. secus*, *sententia* *Judicis* *lata* super *famoso crimine*, *L. 1. L. 4. §. fin. ff. eod.* Decimò, non potest *arbitrium* *delegare*, *L. 32. ff. h. t.* Undecimò, in *arbitrio* non potest *mora* *pungari*, in quo dies *præfixus* est ab *homine*, *L. 23. ff. h. t.* Duodecimò, in *arbitrium* illud *solum* venit, de quo *actum* est, ut *veniret*, *L. 21. ff. h. t.* Decimotertiò, *partes* non *tenentur* *præcisè* stare *Arbitri* *sententiæ*, sed *possunt* ab ea *recedere*, licet *facti* sint de non *recedendo*; *L. penult. C. h. t.* at *sententiæ* *Judicis* *standum* est, si *factum* sit de non *appell.* *L. ult. C. de temp. appell.* Decimoquartò, ex *laudo* *Arbitri*, neque *actio*, nec *exceptio* *rei* *judicatæ* *datur*, sed *pœnæ* *petitio*, *L. 2. C. h. t.* nisi *tacitè*, vel *expressè* sit *approbatum*, *L. penult. C. eod.*

2749.

Ex dictis colliges 1. *Arbitrium*, *justum* *procedere*, secundum *leges*, & *jura*, *posse* *procedere* secundum *consuetudines* *legitimè* *inductas*. Nam *tales* *habentur* *instar legum*; & *verbum legis*, generaliter *acceptum*, *generaliter* *intelligi* *debet*, sic, ut *omnes* *species* *comprehendat*, quando *nulla* *necessitas*, vel *ratio* *ad* *illud* *restringendum* *cogit*.

Colliges 2. *Arbitri* *sententiam* *præsumi* *justam*. Nam *præsumptio* est *pro* *Judicis* *sententia*, quod *consecatur* *legitimè* *lata*, prout *habetur* in *c. Bona 23. de elect. c. si-*

cut 16. de Testib. Nam *res* *judicata*, *pro* *veritate* *accipitur*, ut *dicitur* *Reg. 207. ff. de Reg. juris*; idque tum *propter* *authoritatem* *Judicis*, qui *officio* *publico* *fungitur*; tum *propter* *consensum* *partium* *in* *litis* *contestatione*, id, quod *meritò* *etiam* *ad* *Arbitrum* *extendit* *Layman*, *c. in presentia, de renunt. n. 2.* *intellige* *tamen*, *donec* *contrarium* *appareat*.

Excipe tamen 1. nisi *dubitetur* de *potestate*, ac *jurisdictione* *Judicis*, prout *contingere* potest, si *habeat* *Superiorem*, aut *solum* *delegationem*, ut *colligitur* *ex* *c. cum in jure 31. de offic. Jud. deleg.* ubi, ut *ipsi* *credatur*, *exhibere* *debet* *suam* *delegationem*; excipe 2. nisi à *sententia* *fuerit* *appellatum*; nam *appellatio* *recepta* *tollit* *præsumptionem*, quæ *militabat* *pro* *justitia* *sententiæ* *latæ*; cum *de* *illa* *cognoscendum* *sit* à *Judice* *appellationis*; Sic *Innocent.* *in* *c. in presentia*, *6. de renunt. num. 1.*

2750.

ARTICULUS II.

Qui possunt compromittere?

Seu, quod idem est, *qui possunt Arbitros* *constituere*? Resp. quod *possit* *quilibet*, *habens* *liberam* *rerum* *suarum* *administrationem*; adeoque, *qui* *possunt* *contrahere* *cum* *facultate* *alienandi*. *Compromissum* enim est *species* *conventionis*, quæ *tendit* *ad* *alienationem*.

2751.

Quidam autem *prohibentur* *compromittere* *in* *propria*; quidam *in* *aliena* *causa*. *In* *propria*; *servus* *per* *L. 32. §. si servus, ff. de Recept. qui arbitr. Papillus* *sine* *Tutoris* *authoritate*, *L. 35. ff. eod. Minor* *sine* *Curatoris* *consensu*, *per* *L. 34. §. 1. ff. de Minoribus*; *Furius*, & *prodigus*, *per* *L. 27. §. coram, ff. de Recept. qui arbitr.*

In *aliena* 1. *Procurator*, nisi sit *Procurator* *in* *rem* *suam* *vel* *habeat* *mandatum* *generale* *cum* *libera*; seu *speciale*, *per* *c. per tuas, 9. h. t. junct. gloss. ibid. in casu*, ubi, cum *Plebantis* *de* *Piscia*, *cujus* *Procurator*, *consentiente* *parte* *adversa*, *compromiserat* *in* *Arbitros*; *prolato* *ab* *illis* *arbitrio* *stare* *nollet* (quod *Procurator* à *se* *constitutus* *habuerit* *mandatum* *solum* *generale*; consequenter *invalidè* *compromiserit*) *consultus* *Pontifex* *rescri-*